

Regionale Energiestrategie U16-regio

Startnotitie

Startnotitie zoals akkoord bevonden op de Bestuurstafel Klimaatneutrale Regio RES-U16

15 mei 2019

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding en context	5
1.1.1	Internationale klimaatafspraken vertaald naar nationale energie opgave	6
1.2	Regionale Energiestrategieën: invulling nationale opgave in regio's	6
1.3	Waarom RES -regio U16?.....	7
2	Inhoudelijke uitgangspunten RES U16.....	8
2.1	Visie op de RES U16	8
2.2	Uitgangspunten RES 1.0.....	10
2.3	Samenhang RES en REP.....	13
2.4	Hoe komen we tot een ontwerp Regionale Strategie Duurzame Elektriciteit en concept bod?.....	13
2.4.1	Verwachte opgave duurzame elektriciteit in beeld	13
2.4.2	Bandbreedte potentie grootschalige duurzame elektriciteit	14
2.4.3	Scenario's voor grootschalige duurzame elektriciteit in de regio	14
2.4.4	Ontwerp RES en concept bod	14
2.5	Hoe komen we tot een ontwerp Regionale Strategie Duurzame Warmte?.....	15
2.5.1	Wat zijn de opgaven en uitdagingen in de regio?.....	15
2.5.2	Regionale warmtevisie/strategie als onderdeel van RES 1.0.....	16
2.5.3	Wat wordt er door het Rijk van RES U-16 verwacht in RES 1.0?	19
2.5.4	Wat wordt wanneer opgeleverd?.....	19
3	Governance RES U16.....	20
3.1	Uitgangspunten governance RES U16.....	20
3.2	Besluitvormingsproces RES 1.0	21
3.3	Ontwerpen proces RES 1.0 samen met de samenleving (participatie).....	21
3.3.1	Fase 1 totstandkoming Startnotitie	22
3.3.2	Fase 2 totstandkoming ontwerp RES en concept bod	22
3.3.3	Fase 3 totstandkoming definitief RES	22
4	Monitoring en evaluatie.....	24
4.1	Monitoring	24
4.2	Evaluatie.....	24
5	Capaciteit, middelen en dekking.....	25

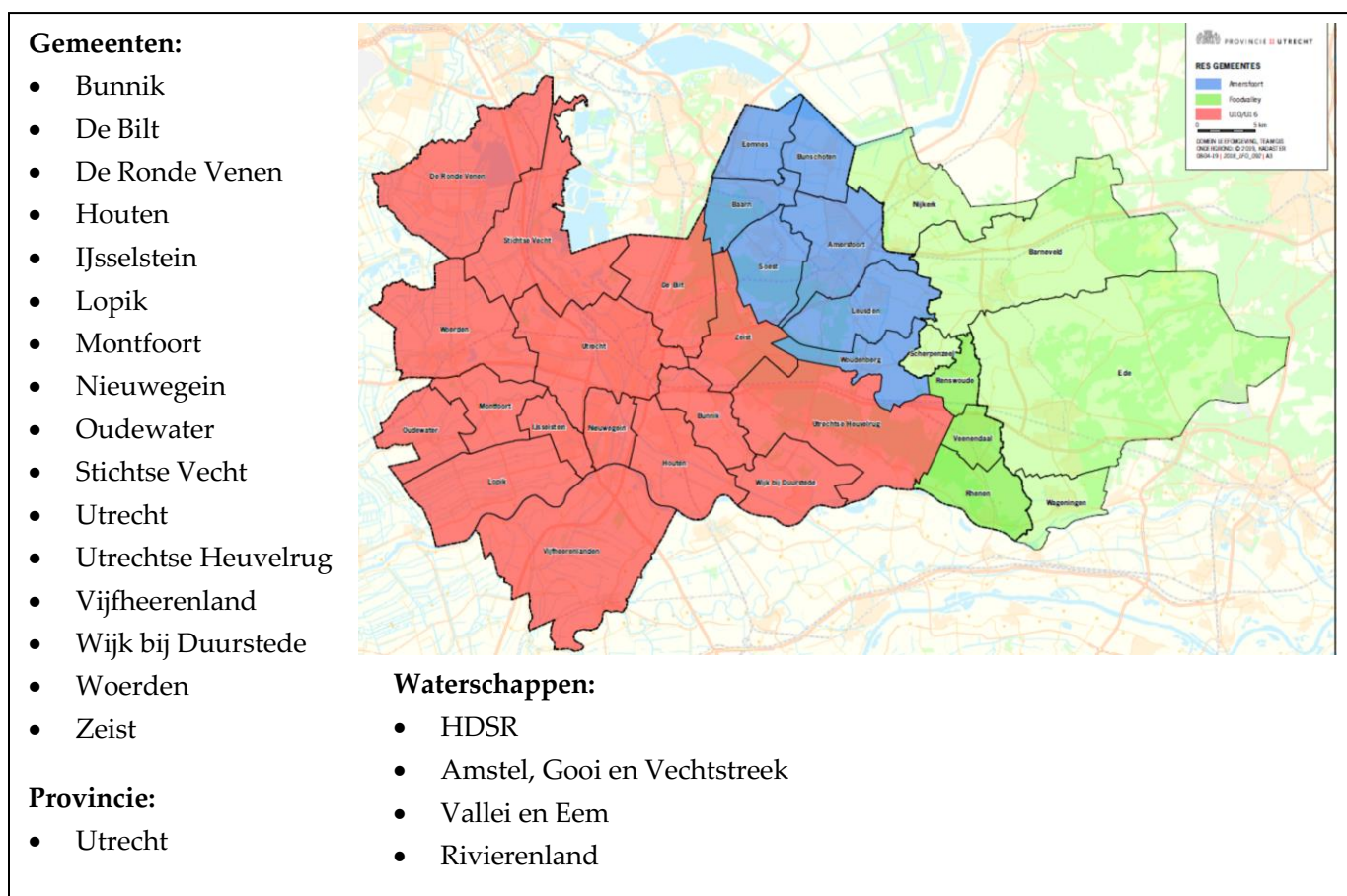
5.1	Capaciteit en middelen	25
5.2	Dekking.....	25
5.2.1	Financiële bijdrage vanuit het Rijk.....	25

1 Inleiding

Deze startnotitie beschrijft de uitgangspunten en het proces om te komen tot de eerste Regionale Energiestrategie van de RES-regio U16. Deze RES-regio bestaat uit 16 gemeenten, 4 waterschappen en de provincie (Zie Figuur 1: Samenstelling RES-regio U16). De startnotitie is opgesteld in opdracht van de bestuursafdeling RES-U16 en deze wordt voor besluitvorming aan de gemeenteraden, algemene besturen (AB's) en de provinciale staten (PS) voorgelegd. Met het vaststellen van de startnotitie geven zij de bestuurlijke opdracht om te komen tot de RES 1.0 en bevestigen zij de deelname van de eigen gemeente, provincie of waterschap aan de RES-U16. Dit betekent dat zij het commitment hebben om samen op regio niveau een RES te maken, middelen daarvoor vrij te maken en de intentie hebben om te zijner tijd de maatregelen uit de RES te borgen in het eigen omgevingsbeleid.

Deze startnotitie is tot stand gekomen voordat de ondertekening van het Nationaal Klimaatakkoord een feit is. Dit betekent dat de vraag voorligt om de startnotitie onder voorbehoud van de ondertekening van het Nationaal Klimaatakkoord vast te stellen. Indien wijzigingen in het Nationaal Klimaatakkoord plaatsvinden ten aanzien van de RES, worden de overheden hierover geïnformeerd.

Figuur 1: Samenstelling RES-regio U16

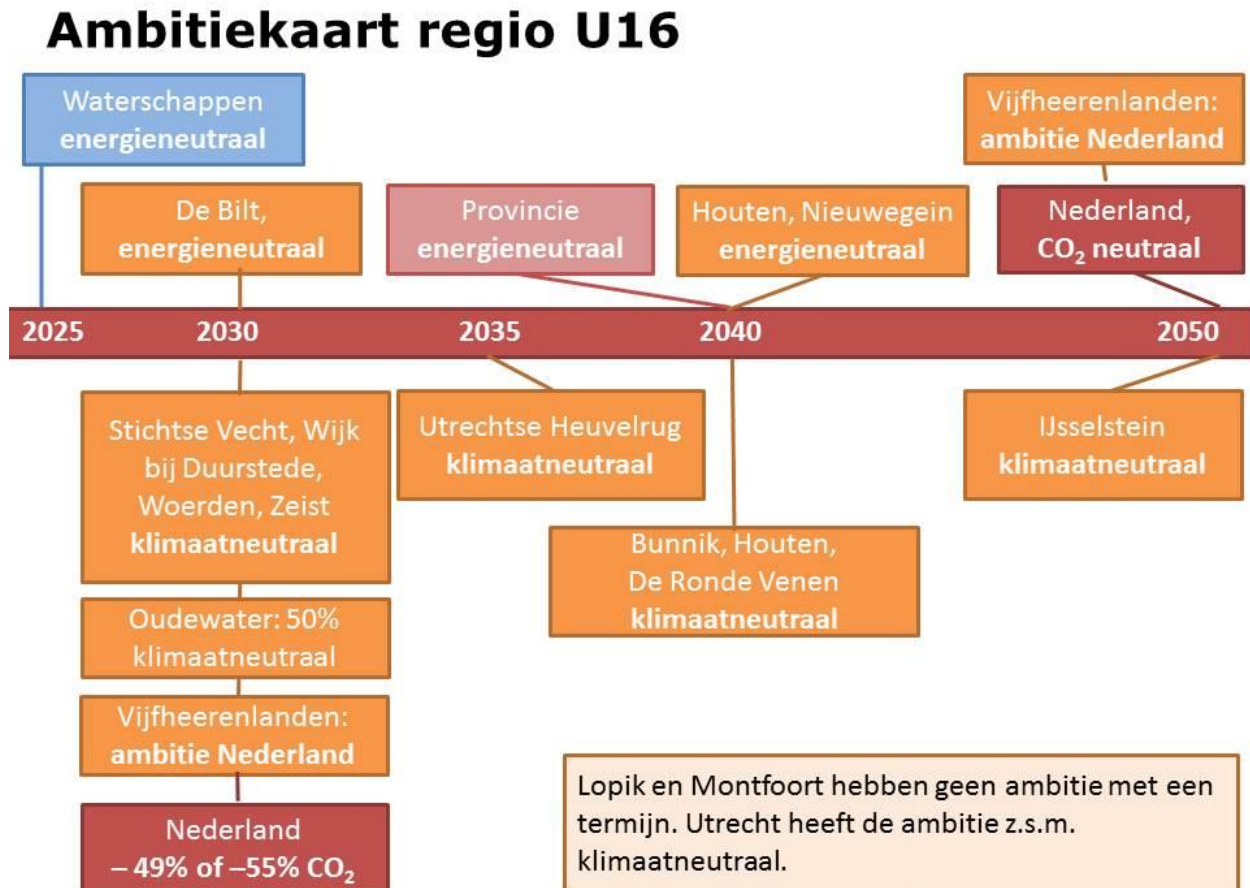

1.1 Aanleiding en context

In de regio U16 werken gemeenten, provincie en waterschappen ieder al geruime tijd met de samenleving aan projecten en beleid op het gebied van energie. Vanuit hun eigen rol hebben de lokale overheden hiervoor ambities geformuleerd. (Zie Figuur 2: Ambitiekaart RES-regio U16). Steeds vaker werken lokale overheden samen om deze ambities te halen. Vanuit het adagium: we doen lokaal wat lokaal kan en we werken regionaal samen waar dit meerwaarde oplevert.

De energiematregelen zijn echter niet meer alleen afhankelijk van lokale ambities. De Nederlandse regering heeft de doelstellingen van het Parijsakkoord onderschreven. Door de afspraken in het onderhandelingsakkoord Klimaatakkoord (21 december 2018) zijn decentrale overheden onderdeel van de nationale opgave om aan de internationale klimaatafspraken te voldoen. De inspanningen die decentrale overheden daarvoor moeten leveren, zijn daardoor groter en minder vrijblijvend dan voorheen. Ook de keuze om te stoppen met de gaswinning in Groningen maakt een energietransitie noodzakelijk.

Figuur 2: Ambitiekaart RES-regio U16

1.1.1 Internationale klimaatafspraken vertaald naar nationale energie opgave

In Parijs hebben nagenoeg alle landen op de wereld afgesproken de opwarming van de aarde tot 2 graden te beperken en te streven naar maximaal 1,5 graden opwarming. In Nederland betekent dit een vermindering van de CO₂ uitstoot van ten minste 49% in 2030 ten opzicht van 1990¹ en een vermindering de CO₂-uitstoot van ten minste 80-95% in 2050. In het Nationaal Klimaatakkoord werken het Rijk, decentrale overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties samen uit hoe we de nationale doelstelling voor 2030 gaan halen.

De rol die decentrale overheden spelen in de nationale opgave is cruciaal. Vanuit hun decentrale bevoegdheden gaan zij over de ruimtelijke inpassingen van een aantal oplossingsrichtingen, krijgen zij nieuwe bevoegdheden toebedeeld (aardgasvrije wijken) en wordt een intensivering op huidige wettelijke uitvoeringstaken gevraagd, zoals de Wet Milieubeheer. Ook zijn grote aanpassingen in de energie-infrastructuur noodzakelijk waardoor de netbeheerders een bijzondere rol bij deze nationale opgave hebben.

De opgave is niet alleen een bestuurlijk-juridische, technische of financiële uitdaging. Het uitvoeren van het energiebeleid is vooral een maatschappelijke opgave. Gemeenten, waterschappen en provincie spelen hierin een cruciale rol. Dit vraagt samenwerking tussen de verschillende overheden op regionaal niveau voor een opgave waar tot nu toe met name vanuit eigen rollen en ambities aan werd gewerkt.

1.2 Regionale Energiestrategieën: invulling nationale opgave in regio's

In het Klimaatakkoord is afgesproken is dat gemeenten, provincies en waterschappen in regio's invulling geven aan 'hun' deel van de nationale opgave in Regionale Energiestrategieën (RES).

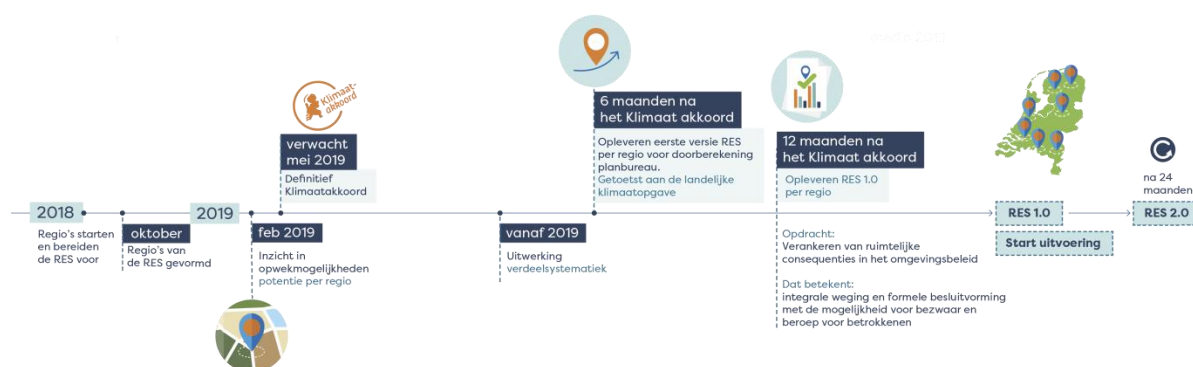
In het onderhandelingsakkoord -Klimaatakkoord (december 2018) is opgenomen dat de RES tenminste een strategie voor duurzame elektriciteit en een strategie voor duurzame warmte dient te bevatten. De RES moet tenminste inzichtelijk maken welk deel van de nationale opgave voor 2030 in de regio vorm krijgt én dient aannemelijk te maken dat deze ook voor 2030 gerealiseerd gaat worden.

Een half jaar na ondertekening van het Nationaal Klimaatakkoord dient de regio een ontwerp-RES voor doorrekening door PBL aan te bieden. PBL zal berekenen of de regio's samen de nationale opgave gerealiseerd krijgen. Indien dit niet het geval is zullen regio's gevraagd worden hun RES zodanig aan te passen zodat de nationale opgave wel gerealiseerd gaat worden. Daarnaast vindt een kwalitatieve weging plaats door het Nationaal Programma RES (NP-RES). Hierbij kijkt het NP-RES naar optimaal ruimtegebruik, systeem efficiëntie, bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak. Eén jaar na ondertekening van het Nationaal Klimaatakkoord dient de regio de RES (RES 1.0) vast te stellen. Na vaststelling door de deelnemende lokale overheden van de RES zal deze vervolgens geborgd

¹ Mogelijk wordt deze ambitie nog verscherpt naar ten minste 55%.

dienen te worden in het omgevingsbeleid van de decentrale overheden. De projecten binnen de RES dienen tot uitvoering te komen. De RESsen zullen iedere twee jaar herijkt worden.

Figuur 3: Tijdspad voor de RES

1.3 Waarom RES -regio U16?

Er is gekozen voor een samenwerking in U16 verband omdat al langer in deze vorm op duurzaamheid wordt samengewerkt. Vanuit de netwerkgerichte samenwerking werkt de netwerkorganisatie U10/16 in dit verband ook samen op het invullen van opgaves rondom de woningbouw, mobiliteit, economie en groen en landschap. Door ook voor de energieopgave voor deze regio te kiezen, zijn er mogelijkheden om integrale afwegingen vanuit ruimtelijke kwaliteit te maken. Dit biedt ook kansen om op een meer kosteneffectieve wijze de energietransitie vorm te geven.

Daarnaast is de RES nauw verbonden met de opgave voor de gebouwde omgeving (aardgasvrije wijken) en de woningmarktregio. De RES brengt het aanbod van duurzame energiebronnen in beeld, waaronder warmte. Met de samenwerking binnen de RES kunnen gemeentegrens overstijgende warmtebronnen optimaal worden ingezet. Denk aan geothermie, thermische energie uit oppervlaktewater en de beperkte beschikbaarheid van biomassa.

Een regio kent altijd een grens. Het RES U16 gebied is het gebied waarin de RES U16 met elkaar de strategie voor energie vormt. Echter, ook projecten gezamenlijk met andere RESsen kunnen onderdeel van deze strategie zijn. Denk bijvoorbeeld aan het oogsten van een warmtebron die de RES grens overstijgt. De RES U16 werkt vanuit de opgave en wat daar voor nodig is. De RES en de RES-regio zijn geen doelen op zich.

2 Inhoudelijke uitgangspunten RES U16

2.1 Visie op de RES U16

Voor het opstellen van de RES gaat de regio RES U16 uit van haar eigen kracht. We vormen een RES die bijdraagt aan de kwaliteiten en identiteit van deze regio en zetten dus in op Healthy Urban Living (Gezond Stedelijk Leven) en een Vitaal Buitengebied.

We onderschrijven de landelijke doelstelling van ten minste 49% CO₂ vermindering in 2030 ten opzichte van 1990² en ten minste 80-95% CO₂ vermindering in 2050 en dat daarvoor in 2030 in totaal 84 TWh gerealiseerd dient te worden, waarvan 42 TWh op land (35 TWh grootschalig grondgebonden of grootschalig zon op dak (>15kwp) en 7 TWh zon op dak kleinschalig).

In lijn met het Nationale Klimaatakkoord focussen we onze eerste RES (RES 1.0) op:

- Een **Regionale Strategie voor Duurzame Elektriciteit** gericht op de opwek van duurzame elektriciteit die we in de regio in 2030 gerealiseerd willen hebben met de daarbij behorende projectlocaties, zoekgebieden, opslag en infrastructuur. We willen daarbij extra inzetten op zon op dak.
- Een **Regionale Strategie voor Duurzame Warmte voor de gebouwde omgeving**. Deze beschrijft de (ruimtelijke) beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen, de totale warmtevraag in de regio en beschrijft de bestaande en geplande infrastructuur voor de warmte om te komen tot afwegingskaders en afspraken ten aanzien van de verdeling van duurzame warmtebronnen in de regio. De Regionale Strategie voor duurzame warmte is ondersteunend aan de warmteplannen en transitievisies die door de gemeenten worden opgesteld. We willen daarbij ook meteen sterk inzetten op het faciliteren van energiebesparing door isolatie in de gebouwde omgeving.
- **De verbinding** tussen de Regionale Strategie Warmte en de Regionale Strategie Elektriciteit. Zo kan een strategie warmte door optimaal benutten van bestaande warmtebronnen te verkiezen boven verwarmen van gebouwen door elektrificeren de duurzame elektriciteitsopgave van de regio beperken. En zo is de keuze voor inzet van daken voor thermische energie of elektrische energie onderdeel van beide strategieën.

We realiseren ons dat de energieopgave voor de regio groter is dan de twee thema's duurzame elektriciteit en duurzame warmte in de gebouwde omgeving. Ook realiseren we ons dat een nieuwe opgave om de nationale doelstellingen te halen op termijn naar ons kan toekomen. We zien de RES 1.0 als een eerste stap. In de fasering van de RES is elke twee jaar een actualisatie is voorzien.

² Mogelijk wordt deze ambitie nog verscherpt naar ten minste 55%. In dit document spreken we over CO₂ vermindering, opwek van duurzame energie in TWh door elkaar. Met vervanging van fossiele energie door duurzame energie vermindert de CO₂ uitstoot. De CO₂ uitstoot vermindert ook door energiebesparing. Een TWh is 10⁹ KWh. Een huishouden gebruik gemiddeld 3500 KWh stroom per jaar.

Regionale Strategie Elektriciteit

- Regionaal aandeel in 42 TWh (35 TWh op land en zonnedaken > 15kwp op dak, 7 TWh kleinschalig op gebouwen)
- Projectlocaties (SER energieakkoord) en zoekgebieden (klimaatakkoord) energie op land
- Plan energieinfrastructuur* en opslag

Regionale Strategie Warmte

- Regionale Structuur Warmte**
- Beschrijving koppeling potentiële aanbod en vraag
- Beschrijving warmte toewijzing
- Beschrijving inspanning/ activiteiten op energiebesparing - doel 2030

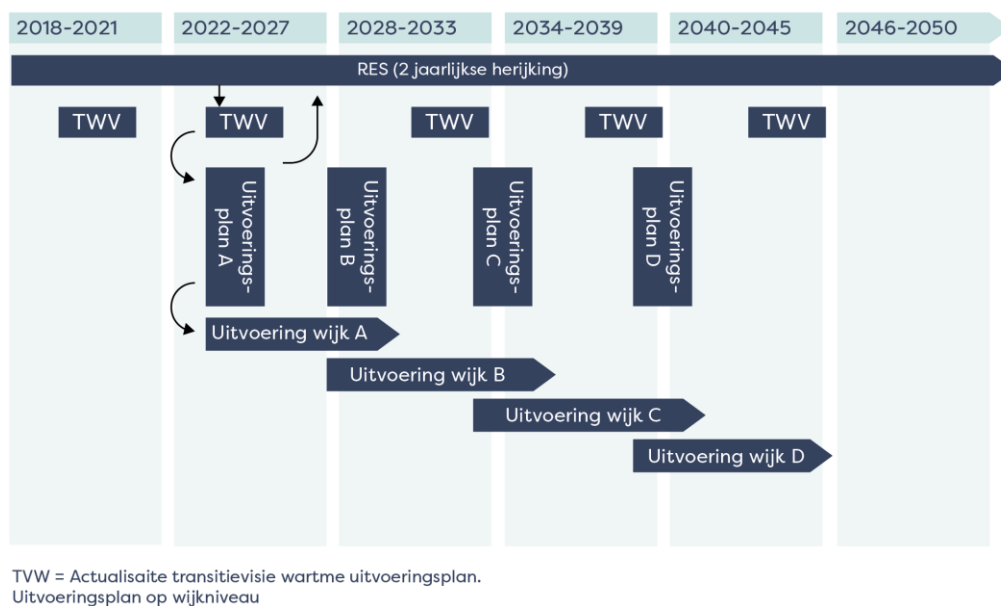
RES algemeen

- Governance rond de RES (besluitvorming, organisatie, participatie, procesinrichting)
- Toepassing ruimtelijke ordeningsprincipes
- Beschrijving inspanning/activiteiten innovatie - focus en doel 2030
- Strategie voor aanbod bijdrage aan het klimaatakkoord en gesprekken andere RES regio's

* Een netwerkanalyse van de energie-infrastructuur die in samenspraak met de beheerder is opgesteld. Hierin is het bestaande en toekomstige netwerk uitgewerkt op basis waarvan de locaties en zoekgebieden kunnen worden aangesloten. Hierin zijn de consequenties inzichtelijk gemaakt voor ruimtelijke inrichting, bekostiging en planning.

** De Regionale Structuur Warmte is een voorstel voor de regionale verdeling van warmte met daarin opgenomen hoe warmte aanbod, de warmtevraag en de infrastructuur op regionaal niveau met elkaar kunnen worden verbonden en wat hierin de ambitie is.

Figuur 4: Samenhang RES regio, Transitie Warmte Visie gemeenten, Wijkuitvoeringsplannen gemeenten

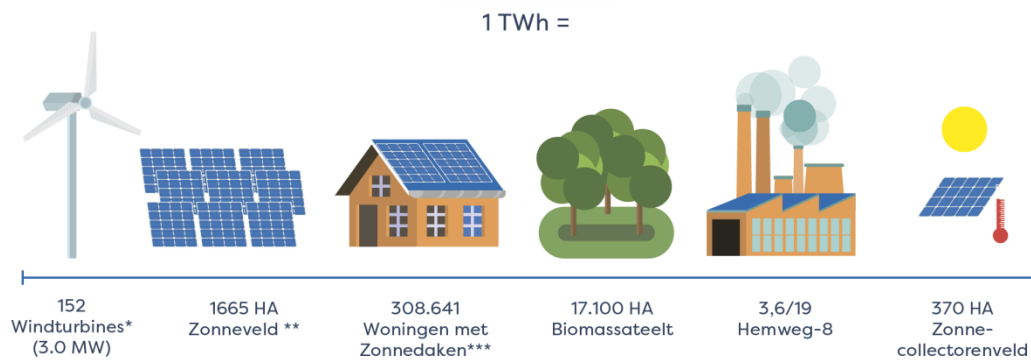

2.2 Uitgangspunten RES 1.0

We geven de RES 1.0 zo vorm dat

1. de RES aansluit bij de landelijke doelstelling zijnde 49% CO₂ reductie in 2030. We beseffen ons dat dit betekent dat we na 2030 een additionele opgave hebben om de doelstelling in 2050 (-95%) te realiseren. Als onderdeel van de landelijke doelstelling moet er een landelijke opgave van 42 TWh grootschalig opwek in 2030 worden gerealiseerd. Daarvan is 7 TWh zon op dak en 35 TWh grootschalige opwek op land en grootschalig op dak >15kwp. We gaan er daarbij vanuit dat de landelijke verdeling zal leiden tot een opgave voor de regio van 1 tot 2 TWh en we hanteren daarom voor de ontwerp RES een ondergrens van de in te vullen opgave van 1 TWh³.
2. de RES aansluit bij de landelijke scope. Dit betekent dat de RES 1.0 focust op de realisatie van duurzame energie in 2030 met een doorkijk naar 2050 met het oog op het voorkomen van maatregelen die de doelstelling van 2050 in de weg staan. De verkenningen baseren we daarom op een te onderzoeken ambitie 'energieneutrale regio 2050': we onderzoeken in de verkenningen of en hoe 1/3 deel van de ambitie in 2030 (in de eerste 10 van de totaal 30 jaren tot 2050) kan worden vormgegeven.
3. de RES sterk bijdraagt aan het verkleinen van de opgave voor de regio op de lange termijn door in te zetten op het verminderen van de energievraag (bijvoorbeeld isoleren). Hier werken de

³ 1 TWh komt overeen met 3,6 PJ.

gemeenten aan op lokaal niveau. Waar dit meerwaarde heeft ondersteunt de RES op regionaal niveau.

4. de toevoeging van grootschalige energie opwek aan gebieden zorgvuldig plaats vindt, waarbij de ruimtelijke kwaliteit onderdeel van de afweging is. Daaronder valt bijvoorbeeld ook geluidshinder of de kwaliteit van de ondergrond en water. De afweging voor het toevoegen van grootschalige energieopwekking vindt plaats in relatie tot de andere regionale opgaven (woningbouw, mobiliteit, groen en landschap, economie), bijvoorbeeld via het Ruimtelijk Economisch Programma (REP).
5. we eenheid in ruimtelijke uitgangspunten voor duurzame energie nastreven waarbij we oog houden voor het specifieke gebiedtype (bos, stedelijk etc.) waar het over gaat. De besluitvorming is aan de gemeenteraden, AB's en provinciale staten voorbehouden.
6. de duurzame elektriciteitsopgave voor 2030 met de huidige bewezen grootschalig toepasbare technieken vorm gegeven kan worden. Vanuit de Rijkswens van een grote mate van zekerheid dat de grootschalige elektriciteitsopwekking ook in 2030 gerealiseerd zal zijn, is teruggerekend dat de elektriciteitsopwekking daarvoor in 2025 vergund dient te zijn. Dat kan alleen met de huidige bewezen grootschalige toepasbare technieken.
7. voor de warmte-opgave we meteen inzetten op alle toepasbare technieken en innovaties. In 2021 moeten gemeenten warmtevisies vaststellen waarbij ze gebruik maken van de strategie en verdeling van warmtebronnen in de RES 1.0. Indien we in de RES 1.0 niet van innovatieve bronnen uitgaan die nu al toe zijn aan de eerste toepassingen in de praktijk, zoals van thermische energie uit oppervlaktewater en afvalwater, van geothermie en van warmte uit asfalt, leidt dit tot een onnodige inzet op warmtewinning met elektriciteit. Met als gevolg een grotere duurzame elektriciteitsopgave en grotere investeringen in het elektriciteitsnet.
8. een innovatie- en onderzoekspoor voor de toepassing van kansrijke innovaties voor de regio op zowel duurzame opwekking van elektriciteit als warmte onderdeel wordt van de RES 1.0.
9. de lokale omgeving ook voordelen ervaart van duurzame energieprojecten en we actief zoeken naar duurzame energie-oplossingen waarmee we win-win situaties kunnen creëren. We streven naar wederkerigheid; een goede samenhang van lusten en lasten en naar wederkerigheid in de interbestuurlijke verhoudingen. Dat is op meerdere manieren denkbaar. Het kan bijvoorbeeld

gaan over financiële lusten en lokaal eigenaarschap en zeggenschap, over het oplossen van andere ruimtelijke knelpunten of nieuwe economische kansen rondom duurzame energie. Daarbij kijken we ook naar de mogelijkheden om de opbrengsten van energieprojecten in de regio als geheel te behouden.

10. de RES 1.0 praktisch haalbaar, realiseerbaar en exploiteerbaar is door te kiezen voor een doelstelling en aanpak gebaseerd op het mandaat, de instrumenten en de randvoorwaarden die we van het Rijk krijgen. De RES U16 ziet een actieve rol voor zich om actief te lobbyen om de gewenste instrumenten en randvoorwaarden ingevuld te krijgen.
11. deelnemende overheden bereid zijn om eigen bestaande kaders en uitgangspunten die de praktische haalbaarheid van duurzame energie in de RES 1.0 kunnen belemmeren ter discussie te stellen.
12. deelnemende overheden zich committeren om hun eigen keuzes steeds af te wegen tegen de belangen voor de regio c.q. andere gemeenten om zo te komen tot een blijvende synergie.

Ruimtelijke ordeningsprincipes NOVI en Klimaatakkoord

Het Rijk werkt momenteel aan de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het Kabinetperspectief NOVI bevat een aantal belangrijke onderdelen: nationale belangen, inrichtingsprincipes en richtinggevende uitspraken.

Voor de energietransitie zijn de volgende nationale belangen geformuleerd:

- Ruimtelijk zeker stellen van de energievoorziening en de reductie en vastlegging van broeikasgassen.
- Beheren, ontwikkelen en benutten van het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en CO₂ opslag en transport.

De volgende inrichtingsprincipes zijn geformuleerd:

- Combineren van oplossingen gaat boven enkelvoudige oplossingen.
- Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal.
- Afwentelen naar tijd en plaats voorkomen.

In het Klimaatakkoord zijn de volgende ruimtelijke principes meegegeven voor de RES:

- Streef naar zuinig en (zoveel mogelijk) meervoudig ruimtegebruik.
- Breng vraag naar en aanbod van hernieuwbaar opgewekte elektriciteit zoveel mogelijk dicht bij elkaar.
- Combineer opgaven en ga indien nodig over tot uitruilen en herbestemmen.
- Sluit zo goed mogelijk aan bij en maak gebruik van gebieds-specifieke kenmerken en ruimtelijke kwaliteit.

2.3 Samenhang RES en REP

In de Regio U16 werken 16 gemeenten samen aan Ruimtelijk Economisch Programma 2040 met daarin de opgaven wonen, werken, mobiliteit, groen (landschap, recreatie) en energie.

Zowel de RES als REP zullen (sub) regionale ruimtelijke verkenningen uitvoeren en afwegingen maken. De RES en de REP werken hierin samen, zodat dubbel werk kan worden voorkomen en integrale afwegingen met de andere maatschappelijke opgaven kunnen worden gemaakt. Daarbij houden we voor oog dat de RES vorm gegeven en vastgesteld wordt door 21 partijen en Stedin (infrastructuurplan), een scope heeft van 2030 (met een doorkijk naar 2050) en een eigen tijdspad vanuit de nationale afspraken.

2.4 Hoe komen we tot een ontwerp Regionale Strategie Duurzame Elektriciteit en concept bod?

Regionale Strategie Elektriciteit

- Regionaal aandeel in 42 TWh (35 TWh op land en zonnedaken > 15kwp op dak, 7 TWh kleinschalig op gebouwen)
- Projectlocaties (SER energieakkoord) en zoekgebieden (klimaatakkoord) energie op land
- Plan energieinfrastructuur* en opslag

2.4.1 Verwachte opgave duurzame elektriciteit in beeld

We brengen eerst de opgave voor duurzame elektriciteit in beeld. Hierbij hanteren we de opgave om in 2030 een derde van de 'onderzoeksambitie' energieneutraal 2050 te realiseren. Als ondergrens hanteren we de verwachte opgave die vanuit het Rijk voor 2030 aan de regio wordt opgelegd van 1 TWh. Activiteiten om te komen tot de opgave zijn:

- Energie analyse actualiseren (op basis van landelijke data) en aanvullen
- In beeld brengen huidige gerealiseerde grootschalige duurzame elektriciteitsopwekking in regio (zon, wind en zon op grote daken > 15 kWp)
- Verwerken opmerkingen ten aanzien van duurzame elektriciteit die uit de besprekingen van de startnotitie in besluitvormingsorganen is gekomen

Resultaat: Notitie waarin de opgave duurzame elektriciteit in beeld is gebracht.

2.4.2 Bandbreedte potentie grootschalige duurzame elektriciteit

We voeren een aantal verkenningen uit naar de potentie voor de regionale energieopgave die ook een eerste indicatie geven waar duurzame elektriciteit kansrijk kan zijn vanuit de verschillende perspectieven. Verkenningen:

- van maximale energieopbrengst (= geactualiseerde energie analyse)
- op basis van energie infrastructuur
- op basis van huidig provinciaal en gemeentelijk beleid
- op basis van energielandschappen (ruimtelijke inpassing), inclusief de gegeven ruimtelijke ordeningsprincipes

Resultaat: Notitie waarin de bandbreedte van de potentie voor grootschalige duurzame elektriciteitsopwek in de regio in beeld is gebracht.

2.4.3 Scenario's voor grootschalige duurzame elektriciteit in de regio

We stellen een aantal scenario's op om de regionale opgave tot 2030 te beleggen (met contouren van zoekgebieden) onder andere door gesprekken te voeren over de haalbaarheid en kansrijkheid van de potentie onder andere door:

- gesprekken met regionale belanghebbenden, zoals investerende partijen
- gesprekken met netbeheerders. We vragen hen een impactanalyse op de energie-infrastructuur op te stellen
- lokale gesprekken in gemeenten (tijd wordt in het proces ingebouwd indien gemeenten lokale gesprekken willen voeren en deze input mee willen nemen)
- gesprekken van raden in U16 verband inclusief provincie en waterschap met elkaar
- gesprekken met REP en POVI over integreren andere maatschappelijke opgaven

Resultaat: Notitie waarin een aantal scenario's om de regionale opgave te beleggen komen inclusief dilemma's en risico's.

2.4.4 Ontwerp RES en concept bod

Op basis van de verkenningen voor de scenario's worden één of meerdere voorstellen voor het concept RES en bod opgesteld, inclusief planning voor de realisatie en een impactanalyse op de energie-infrastructuur.

Resultaat:

- voorstel voor een ontwerp RES en concept bod dat voor besluitvorming naar de besluitvormingsorganen kan. Na besluitvorming wordt het ontwerp RES en concept bod bij het rijk aangeboden.
- voorstel voor proces fase tot RES 1.0 en definitief bod.

2.5 Hoe komen we tot een ontwerp Regionale Strategie Duurzame Warmte?

In 2050 moet de gebouwde omgeving aardgasvrij zijn. Dat betekent dat er in Nederland voor 2050 zeven miljoen huizen en één miljoen gebouwen goed geïsoleerd worden en van duurzame warmte en schone elektriciteit worden voorzien. Voor de RES-U16 regio gaat het nu om ca. 400.000 woningen en 60.000 niet-woningen, waarvan een groot deel nog met aardgas wordt verwarmd en/of matig is geïsoleerd.

2.5.1 Wat zijn de opgaven en uitdagingen in de regio?

Beknopt komen de opgaven er op neer dat de gemeenten uiterlijk eind 2021 (voor het eerst) een transitievisie warmte moeten opstellen voor hun eigen gemeente waarin onder andere per wijk wordt aangegeven in welk tempo de wijken van het gas af gaan en wat de meest voor de hand liggende energiealternatieven voor aardgas in de wijken zijn. Met deze keuzes hangt ook samen in welke mate de woningen en gebouwen aanvullend geïsoleerd moeten gaan worden.

Het beeld is dat de transitievisies en de bijbehorende warmteplannen op wijkniveau tot stand gaan komen na een actieve participatie met haar inwoners en bedrijven. Dit is een enorm en complex vraagstuk en de keuzes hebben grote (financiële) consequenties voor alle inwoners. Daar komt bij dat het Rijk nu nog onduidelijk is over hoe bewoners (bijvoorbeeld financieel) ondersteund gaan worden en welke instrumenten de gemeenten krijgen om de gekozen opties te faciliteren of desnoods af te dwingen.

Het proces rond de warmtetransitie wordt verder gekenmerkt door onder andere de volgende factoren:

1. De duurzame warmtebronnen (niet zijnde elektriciteit) zijn vermoedelijk schaars in de regio U16 en niet toereikend om alle gebieden, die geschikt zijn voor duurzame warmte van warmte te voorzien.
2. Er is nog veel onbekend over de potentie van duurzame warmtebronnen, met name geothermie maar ook aquathermie en biomassa. Daarbij is er ook nog nauwelijks ervaring mee, waardoor het naar verwachting nog lastig zal zijn deze bronnen concreet en grootschalig in te zetten in de warmteplannen. Aquathermie/WKO en geothermie concurreren met andere functies in de bodem zoals drinkwaterwinning en biovergisting en liggen vaak gevoelig bij omwonenden.
3. De warmteplannen worden lokaal gemaakt, terwijl het rendabel kan zijn om juist gemeenteweers overschrijdende warmte oplossingen (en infrastructuur) te ontwikkelen. Bijvoorbeeld een geothermiebron kan door de afstand tot de bebouwing niet rendabel zijn voor een gemeente, maar misschien wel als er een grotere schaal gekozen kan worden door ook wijken uit andere gemeenten aan te sluiten.
4. Lokale warmtebronnen (WKO, aquathermie) of ondergrondse warmteopslag kunnen last hebben van naastgelegen ontwikkelingen (interferentie), zeker als deze in andere gemeenten

liggen. Door een vorm van regionale afstemming kan worden voorkomen dat projecten elkaar negatief gaan beïnvloeden.

5. Indien de uitkomst van de lokale warmteplannen zou zijn dat er minder wordt ingezet op isolatie zal de warmtevraag toenemen. Zeker als de capaciteit van de duurzame warmtebronnen beperkt zal deze hogere warmtevraag leiden tot meer elektriciteitsvraag in de regio U16. De consequentie in de RES-methodiek is dan dat er meer elektriciteitscapaciteit in de vorm van bijvoorbeeld zonnepanelen of windmolens in de regio gerealiseerd moet worden. De keuzes in het warmteplan van gemeente X, kunnen daardoor dus gevolgen hebben voor de ruimtelijke impact van duurzame elektriciteit in gemeente Y.
6. Door woningen die geschikt te maken te zijn voor lage temperatuur warmte toch te voorzien van hoge temperatuur warmte kunnen er minder woningen van duurzame warmte worden voorzien en zal ook de vraag naar elektriciteit in de regio toenemen.

Samengevat is de conclusie dat hoezeer ook het primaat voor de warmteplannen bij de individuele gemeenten ligt, de keuzes die zij (samen met hun inwoners en bedrijven) willen maken, gevolgen hebben voor de regio (de gezamenlijke gemeenten) als geheel. Vergelijkbaar met de elektriciteitsstrategie, is het wenselijk dat alle gemeenten de consequenties voor de andere gemeenten meenemen in hun afweging.

2.5.2 Regionale warmtevisie/strategie als onderdeel van RES 1.0

In de U16-regio leggen we het primaat voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving met duurzame warmtebronnen en elektriciteit bij de gemeenten.

Omdat sommige vraagstukken vragen om een afstemming tussen gemeenten zien we een faciliterende rol voor de RES regio.

Voor zover nu bekend krijgt de regio in RES 1.0 geen kwantitatieve doelstelling opgelegd. Daarom is het voorstel dat de Regionale Warmte Strategie (als onderdeel van de RES) zicht onder andere richt op vijf thema's:

- a) *Ontsluiten en opbouwen van kennis van technieken en businesscases (faciliterend, facultatief voor de gemeenten)*

Zowel in de beleidsafweging als in de beleving van woning- en gebouweigenaren zijn alternatieven voor aardgas veelal onbekend en omgeven met twijfels. Door samen de benodigde kennis over de verschillende alternatieven, hun voordelen, hun noodzakelijke randvoorwaarden en risicofactoren op te bouwen en te ontsluiten, ontstaat een breder scala van alternatieven. Iedere gemeente kan dit zelf doen, maar de gedachte is dat door dit samen te doen, de kennis doelmatiger en effectiever ontsloten kan worden.

- b) *Op- en uitbouw van een regionaal netwerk om de energiebesparing (isolatie) voor de gehele gebouwde omgeving te ondersteunen (faciliterend, facultatief voor de gemeenten)*

Isolatie van woningen en gebouwen is soms noodzakelijk om ze geschikt te maken voor een bepaalde warmteoplossing en in de meeste andere gevallen gewenst om de totale warmtevraag waarvoor bronnen gezocht moeten worden te beperken. Voor de particuliere woningen denken we nu aan het voortbouwen op U-THUIS, op www.jouwhuisslimmer.nl en op de lokale initiatieven. Voor de rest van de gebouwde omgeving (zoals (sociale) huursector, maatschappelijk vastgoed en de utiliteit) zijn er nog geen dergelijk platforms in de regio. Als onderdeel van RES 1.0 willen we onderzoeken hoe deze sectoren het meest effectief en doelmatig ondersteund kunnen worden.

- c) *Nader onderzoeken van de potentie en de rendabele winbaarheid van alternatieve warmtebronnen (faciliterend)*

Door het gebrek aan grootschalige restwarmte in de regio is de regio gedwongen om als alternatief voor aardgas vooral nu nog onbekende alternatieve warmtebronnen te ontwikkelen. (w.o. geothermie, aquathermie en biomassa/biogas). Ook vraagt de warmtetransitie om een nieuwe kijk op (bestaande en nieuwe) transportsystemen en op opslagsystemen en om een netwerk van marktpartijen om deze bronnen ook toegankelijk te maken.

Waar biedt vraagbundeling over gemeentegrenzen heen nieuwe kansen voor oplossingen die om schaal vragen en grote investeringen vergen? Hoe kunnen risico's worden beperkt en gedeeld?

- d) *Monitoring van de lokale transitievisies op hun (on)balans op regio-schaal (faciliterend)*

Op dit moment is slechts globaal bekend wat de warmtevraag in de gemeenten is en wat deze gaat worden (na isolatie) en in welke kwaliteit de warmte moet worden aangeleverd (hoge, middelhoge of lage temperatuur, als biogas of als elektriciteit). Dit inzicht zal bij de uitwerking van de warmteplannen ontstaan. Dan zal per gemeente duidelijk worden welk beroep er op de (schaarse) warmtebronnen wordt gedaan en welk elektriciteitsvraag vanuit de gebouwde omgeving wordt geraamd.

Door de gemeentelijke plannen gezamenlijk te bekijken wordt ook duidelijk hoe groot op regioniveau de onbalans in vraag en aanbod van warmte zal worden en welke claim de gebouwde omgeving legt op de nog te realiseren duurzame elektriciteitsproductie (met de bijbehorende ruimtelijke impact).

Mogelijke onderwerpen in de monitoring zijn:

- a) de vraag naar warmtebronnen (waaronder ook elektriciteit) onder andere gekoppeld aan de mate waarin wordt ingezet op isolatie,
- b) de benutting van de verschillende beschikbare warmtebronnen,
- c) de tijdige ontwikkeling van voldoende (nieuwe) warmtebronnen,

- d) de gevoeligheid van het warmtesysteem bij met name strengere winters (waaronder de adequate seizoensopslag van warmte en elektriciteit),
- e) de (on)gelijkheid van de kosten van het warmtesysteem voor de inwoners en bedrijven in de regio,
- f) de ruimtelijke impact van de benodigde warmtebronnen, ondergronds en bovengronds.

Onder de paraplu van de RES kunnen de gemeente – in een iteratief proces – verkennen of en hoe zij door aanpassingen/aanscherping in de warmteplannen de mogelijk (on)balans kunnen herstellen.

- e) *Vormgeven van een mechanisme bij gemeentegrens overstijgende (verdeel)vraagstukken (faciliterend, voor relevante gemeenten)*

De monitor zal inzicht geven waar gemeenten mogelijk met elkaar gaan concurreren om dezelfde warmtebronnen maar ook waar gemeenten door samen bronnen te ontwikkelen of de warmtetransportinfrastructuur schaalvoordelen kunnen halen.

Onder de paraplu van de RES zullen door de betrokken gemeenten (maatwerk)voorstellen worden gedaan over hoe de verdeling respectievelijk de verdere ontwikkeling opgepakt kan worden.

Verwachte onderwerpen die aan de orde zullen komen:

1. De optimale benutting van aquathermie m.n. langs de doorgaande waterwegen (Lek, Amsterdam Rijn Kanaal, Kromme- en Oude Rijn).
2. De benutting van het bestaande warmtenet in Utrecht/Nieuwegein en de groeimogelijkheden (incl. voeding door warmtebronnen) binnen Utrecht/Nieuwegein en naar omliggende gemeenten.
3. De uitbreiding van de geothermiepotentie. Op dit moment wordt onderzocht wat de mogelijkheden voor aardwarmte in de Utrechtse regio zijn. Daarbij wordt nu vooral gedacht aan het warmtenet in Utrecht en enkele grotere kantorenlocaties in Utrecht. Maar als aardwarmte kansrijk is, dan zijn er meer projecten mogelijk.
4. De kansen voor biogasproductie in de regio en het aanwijzen van voorkeursgebieden (bijv. historische binnensteden of procesindustrie).

2.5.3 Wat wordt er door het Rijk van RES U-16 verwacht in RES 1.0?

In de handreiking RES wordt beschreven dat de regio in RES 1.0 een uitwerking geeft van de onderstaande onderwerpen. In tegenstelling tot duurzame elektriciteitsopwek wordt er nog geen kwantitatieve opgave verwacht.

Regionale Strategie Warmte

- Regionale Structuur Warmte**
- Beschrijving koppeling potentiëel aanbod en vraag
- Beschrijving warmte toewijzing
- Beschrijving inspanning/ activiteiten op energiebesparing - doel 2030

** 1 De Regionale Structuur Warmte is een voorstel voor de regionale verdeling van warmte met daarin opgenomen hoe warmte aanbod, de warmtevraag en de infrastructuur op regionaal niveau met elkaar kunnen worden verbonden en wat hierin de ambitie is

Met de ons voorstel voldoen wij aan de eisen van het Rijk. Een belangrijke nuance is wel de plek van de RES in het totale warmteproces. In de Leidraad veronderstelt het Rijk een soort hiërarchie van de RES boven de gemeenten. In RES U16 leggen we het primaat bij de gemeenten en heeft de RES een faciliterende functie bij thema's die doelmatiger gezamenlijk kunnen worden opgepakt of waar schaarse bronnen zo effectief over de regio verdeeld moeten worden.

2.5.4 Wat wordt wanneer opgeleverd?

In de RES 1.0 zal de onderzoeksopzet worden uitgewerkt en de resultaten (kennis en instrumenten) die in 2022 bereikt moeten zijn.

In RES 1.0 zal ook verder worden uitgewerkt op welke terreinen gemeenten "onder de paraplu van de regionale warmtestrategie" actief samenwerken om de randvoorwaarden voor succesvolle lokale warmteplannen te verbeteren.

In RES 2.0, als de lokale transitievisies verder uitgewerkt zijn, zullen ook de doelstellingen worden gekwantificeerd.

3 Governance RES U16

Het is aan iedere RES om zelf haar organisatie en besluitvorming vorm te geven. Het Nationaal Programma RES (NP-RES) stelt wel eisen aan de producten die we moeten leveren: door wie zij vastgesteld of gevalideerd dienen te zijn. Door het NP-RES vindt bij de 'beoordeling' van de 30 RESsen ook een kwalitatieve weging plaats op bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak.

3.1 Uitgangspunten governance RES U16

- Uitgangspunt voor de RES-U16 is de samenwerking van zestien gemeenten, vier waterschappen en de provincie. De deelnemende gemeenten, waterschappen en provincie zijn **gelijkwaardige partners** binnen de RES.
- Daarnaast heeft Stedin aparte status binnen de RES-U16. Een essentieel onderdeel van de RES is het energie infrastructuurplan. De afstemming van de planning en investeringen in de infrastructuur kent een nauwe samenhang met de planning van de aanpassing van ruimtelijke kaders door overheden. Dit betekent dat de besluitvorming van Stedin op infrastructuur en de besluitvorming van overheden op omgevingsbeleid niet van elkaar los gezien kunnen worden.
- De besluitvorming over de RES vindt plaats door de deelnemende gemeenten, waterschappen, provincie. In de RES zullen veel belangen en waarden samenkomen en waar het niet lukt om deze te verenigen zal van de besturen van de deelnemende overheden gevraagd worden om de belangen tegen elkaar af te wegen. We kiezen er daarom voor de besluitvormingsrol alleen bij de overheden neer te leggen.
- De bestuurstafel RES regio U16 (stuurgroep RES) bereidt de RES-voorstellen voor die aan de gemeenten, waterschappen, provincie en de publieke netbeheerders worden voorgelegd voor besluitvorming. Leden van de bestuurstafel RES-regio U16 zijn: de wethouders verantwoordelijk voor de RES van de deelnemende gemeenten, een hoogheemraad van HDSR namens de vier waterschappen, de gedeputeerde en een vertegenwoordiger van Stedin op directieniveau.
- We claimen de energietransitie niet als overheden. De energieopgave is van iedereen. Op regionaal niveau betrekken we (regionaal) georganiseerde stakeholders bij de strategievorming. We benaderen deze stakeholders proactief. Dit doen we op basis van een analyse van hun belangen. Wij gaan met de stakeholders in gesprek over welke bijdrage zij kunnen en willen nemen in de totstandkoming van de RES en hoe zij daarin hun netwerk betrekken. Samen met de stakeholders geven we vorm aan de wijze waarop zij betrokken worden.
- Op lokaal niveau informeren en betrekken de lokale overheden inwoners, organisatie en bedrijven zoals dat past in de lokale samenwerking en cultuur. De lokale overheden worden hierin op basis van hun behoeften ondersteund door de 16 RES-regio.

3.2 Besluitvormingsproces RES 1.0

Er zijn drie fasen te onderscheiden in het proces om tot een RES te komen:

Fase 1: De fase om te komen tot een bestuurlijke opdracht voor opstellen van een RES: de Startnotitie

Fase 2: De fase om te komen tot een ontwerp RES en concept bod voor duurzame elektriciteit.

Fase 3. De fase om te komen tot een definitief RES 1.0 en definitief bod voor duurzame elektriciteit.

Na deze drie fasen volgt een implementatiefase (fase 4) om de genoemde activiteiten en projecten te borgen in het omgevingsbeleid en te realiseren. De RES moet elke twee jaar worden geactualiseerd.

De volgende drie producten leggen we voor aan de gemeenteraden, provinciale staten en AB's:

1. Startnotitie RES U16
2. Ontwerp RES en concept bod voor duurzame elektriciteit
3. Definitieve RES en definitief bod voor duurzame elektriciteit

We hanteren hierbij de volgende uitgangspunten:

- Het streven is om een zo vergelijkbaar mogelijk proces voor alle besluitvormende organen te doorlopen zodat deze op basis van dezelfde informatie kunnen sturen, waarbij we de deadlines voor de deelproducten van de RES landelijk worden gehaald. We vragen daarom de griffies of zij af willen stemmen over het besluitvormingsproces van de raden/staten en AB.
- De stappen die we zetten om tot een ontwerp RES en een concept bod voor duurzame elektriciteit (en later definitief RES) te komen richten zich erop om de meerwaarde van regionale samenwerking in de energietransitie te duiden en (via het REP) verbindingen tussen regionale maatschappelijke opgaven in beeld te brengen.
- De stappen die lokaal zijn gezet of worden gezet, bijvoorbeeld om als gemeente klimaatneutraal te worden, worden als input bij de totstandkoming van de ontwerp RES meegenomen.

3.3 Ontwerpen proces RES 1.0 samen met de samenleving (participatie)

We claimen de energietransitie niet als overheden. De energieopgave is van iedereen. Op regionaal niveau betrekken we (regionaal) georganiseerde stakeholders bij de strategievorming. We benaderen deze stakeholders proactief. Dit doen we op basis van een analyse van hun belangen. Wij gaan met de stakeholders in gesprek over welke bijdrage zij kunnen en willen nemen in de totstandkoming van de RES en hoe zij daarin hun netwerk betrekken. Samen met de stakeholders geven we vorm aan de wijze waarop zij betrokken worden.

Op lokaal niveau informeren en betrekken de lokale overheden inwoners, organisatie en bedrijven zoals dat past in de lokale samenwerking en cultuur. De lokale overheden worden hierin op basis van hun behoeften ondersteund door de 16 RES-regio.

Gezien het tijdspad om te komen tot de RES zal betrekken van stakeholders op regioniveau en de samenleving op lokaal niveau veel van de regio en van de lokale overheden vragen in een korte tijd. Ook van de stakeholders en inwoners vraagt dit veel. We zijn ervan bewust dat dit een grote uitdaging wordt.

3.3.1 Fase 1 totstandkoming Startnotitie

Voor de totstandkoming van de Startnotitie heeft RES U16 een Startbijeenkomst georganiseerd voor regionale belanghebbenden. Zij zijn geïnformeerd over de opgave waar de regio voor staat, de uitkomsten van de energieanalyse RES U16, en het proces dat wij voor ons zagen. We hebben hen gevraagd mee te denken of dit proces en hun rol in dit proces werkbaar is en hoe zij hierin willen en kunnen bijdragen.

Gemeenten, provincie en waterschappen kunnen desgewenst zelf voor hen relevante/ lokale belanghebbenden betrekken voor de besluitvorming over de Startnotitie en voor suggesties en lokale ingrediënten voor de RES 1.0.

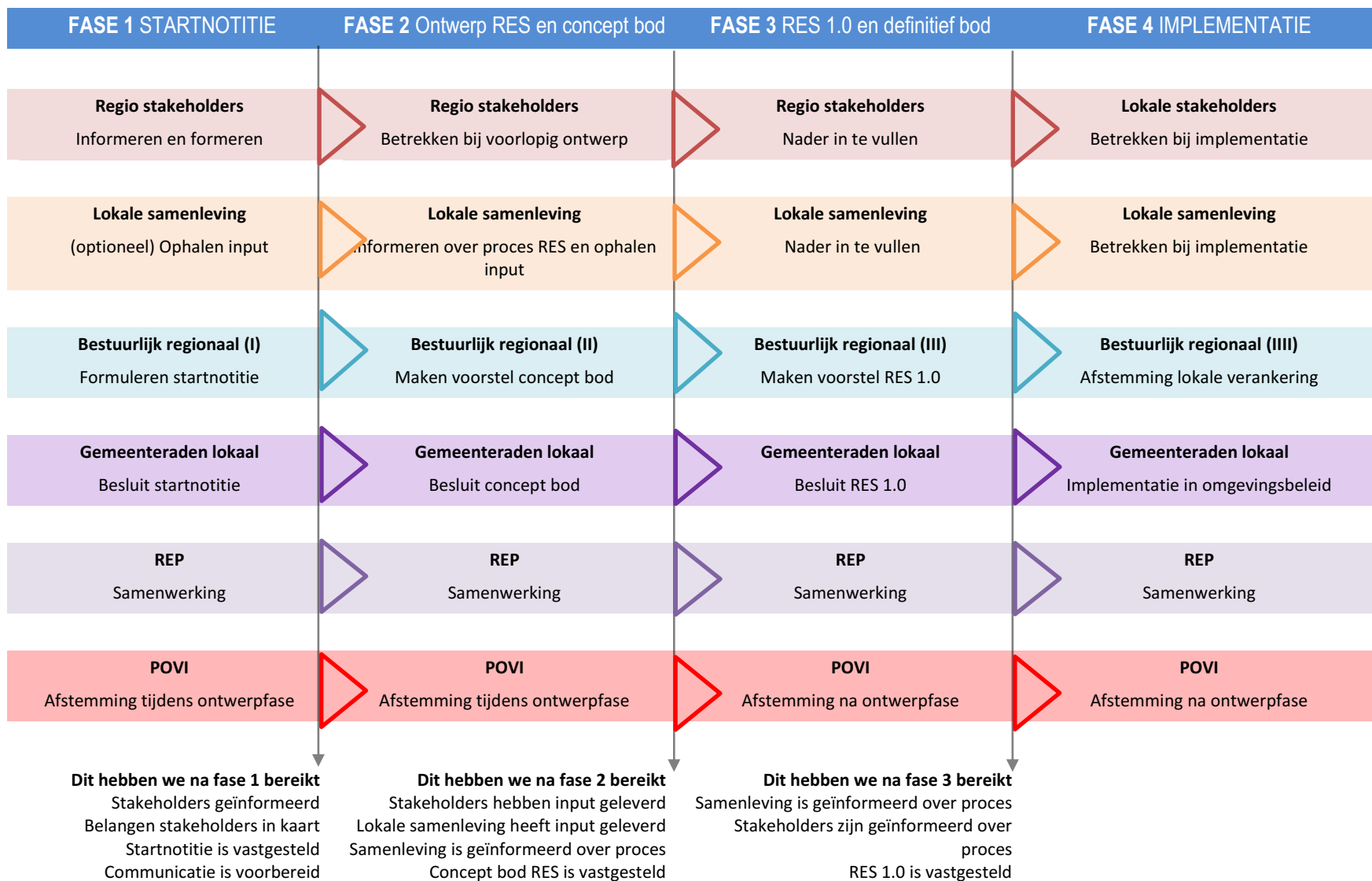
3.3.2 Fase 2 totstandkoming ontwerp RES en concept bod

In fase 2 (tot ontwerp-RES) stellen we de ontwerp-RES vanuit de regionale opgave op. Daarin betrekken we regionaal georganiseerde stakeholders. We informeren de lokale samenleving. Dit doen we door het leveren aanbod van communicatiematerialen/informatie aan de gemeenten, die zelf over de RES communiceren.

Op lokaal niveau informeren en betrekken de lokale overheden inwoners, organisatie en bedrijven zoals dat past in de lokale samenwerking en cultuur. De lokale overheden worden hierin op basis van hun behoeften ondersteund. Daarbij worden in verband met efficiency en eenduidigheid op regionaal niveau diverse communicatiemiddelen ontwikkeld. Een voorbeeld hiervan is “Watt Nou” om jongeren te betrekken bij de energietransitie.

3.3.3 Fase 3 totstandkoming definitief RES

Bij de ontwerp-RES en het concept-bod naar de raden zal ook een voorstel voor betrekken samenleving voor deze fase gedaan worden. Hierin zullen de ervaringen in de voorliggende fases worden verwerkt.

4 Monitoring en evaluatie

4.1 Monitoring

Om zicht te houden op het bereiken van de afgesproken doelen met het rijk in de RES, zal de RES U16 worden gemonitord. In het Ontwerp Klimaatakkoord staan afspraken over het beschikbaar stellen en verbeteren van de benodigde data, met name op regionaal en lokaal niveau. Het Nationaal Programma RES werkt ook aan de harmonisering van gebruikte kengetallen en uitgangspunten voor monitoringsmodellen. Welk monitoringsmodel wordt toegepast is een keuze van de regio. Een geschikt monitoringsmodel wordt bepaald door het gewenste schaalniveau en de effecten die RES U16 wil gaan meten. Uit het proces om tot een RES 1.0 te komen, komt een advies voor geschikt(e) monitoringsmodel(len) RES U16⁴.

Als het om het meten van doelbereiking voor de verplichte onderdelen van de RES gaat, zullen we voor de RES U16 de volgende effecten minimaal monitoren:

- (vermeden) CO₂ emissies in de sectoren gebouwde omgeving en elektriciteit
- hoeveelheid opgewekte energie (in TWh en PJ) in de regio

Door gebrek aan historische gegevens op regionaal en lokaal niveau is het niet mogelijk om een vergelijking ten opzichte van het referentiejaar 1990 te maken.

Tegelijkertijd zal het Nationaal Programma RES een kwalitatieve toetsing op de RES uitvoeren. Daarin wordt onder andere gekeken naar het proces, gekozen maatregelen en ruimtelijke uitgangspunten die zijn gehanteerd.

4.2 Evaluatie

Evaluëren is het (tussentijds en/of na afloop) tegen het licht houden van de bereikte resultaten van de RES en beschouwt de effecten van het ingezette beleid. Daarnaast worden succesfactoren en verbeterpunten om van te leren geïdentificeerd. Gezien de langjarige regionale inzet voor de RES voeren we jaarlijks een kwalitatief evaluatie onderzoek uit. Daarin kijken we terug op de bereikte resultaten, doeltreffendheid (effectiviteit) en doelmatigheid (middelen op de juiste manier ingezet) van de RES U16. Op basis van geleerde lessen uit de evaluatie kan het uitvoeringsprogramma jaarlijks worden herijkt.

⁴ RES U16 heeft voor de energieanalyse gebruikt gemaakt van het open source model Energietransitiemodel (ETM) van Generation Energy. Voor het gebruik van dit model of eventueel een nieuw model in de RES vervolgfase worden nieuwe afspraken met deze of nieuwe leveranciers gemaakt volgens de geldende aanbestedingsrichtlijnen.

5 Capaciteit, middelen en dekking

Randvoorwaarde om in lijn met deze startnotitie tot de RES 1.0 te komen, is dat capaciteit en middelen beschikbaar zijn. Dit wordt nog nader uitgewerkt in een plan van aanpak dat zal worden voorgelegd aan colleges en DB's.

5.1 Capaciteit en middelen

De verdeling over capaciteit en middelen is afhankelijk van de verdeling van taken die door deelnemende organisaties op regionale schaal zelf worden uitgevoerd en de inzet van externe bureaus. Capaciteit en middelen zijn o.a. nodig voor:

- Onderzoeken / verkenningen
- Opstellen scenario's, notities en andere deelproducten en bijbehorende bestuurlijke documenten
- Communicatie ondersteuning vanuit de regio voor gemeenten (provincie en waterschappen)
- Regisseren en organiseren van het regionale werk en participatieproces, inclusief afstemming REP en POVI.
- Ondersteuning in de bestuurlijke afstemming

5.2 Dekking

We werken in het plan van aanpak van drie vormen van dekkingsmiddelen uit:

- Inzet van om niet capaciteit door RES deelnemers.
- Financiële bijdrage vanuit het Rijk voor de totstandkoming van de RES.
- Financiële bijdrage vanuit de RES deelnemers

5.2.1 Financiële bijdrage vanuit het Rijk

In het Nationaal Klimaatakkoord is opgenomen dat het Rijk 22,5 miljoen euro per jaar (2019, 2020, 2021) ter beschikking stelt voor de totstandkoming van RESsen. Daarvan gaat 5 miljoen per jaar naar het Nationaal Programma RES voor de programmaorganisatie en de ontwikkeling van data-infrastructuur en kennis. 15 miljoen per jaar is beschikbaar voor de ondersteuning van de 30 regio's: 3 miljoen via expertpools en 12 miljoen in gelden voor de regio's. Verder is 2,5 miljoen gereserveerd voor de participatiecoalitie (waarin o.a. de energie coöperaties en burgerinitiatieven verenigd zijn).

Op dit moment is nog niet bekend wat de financiële bijdrage van het Rijk aan de totstandkoming van de RES U16 zal zijn en in welke vorm (subsidie of een decentralisatie uitkering). De middelen komen in ieder geval pas beschikbaar na ondertekening van het Klimaatakkoord.